การตอบตามความปรารถนาของสังคม: มิติเชิงแนวคิด ผลกระทบ และความท้าทายในการวัด
Social Desirability Responding: Conceptual Dimensions, Impacts and Challenges in Measurement

วินิตา แก้วเกื้อ[1*]
Vinita Kaewkua[1*]

(Received: October 27, 2025; Revised: December 7, 2025; Accepted: December 11, 2025)

บทคัดย่อ

ในการวิจัยที่วัดด้านจิตพิสัยโดยใช้แบบรายงานตนเองเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล มักพบปัญหาการรายงานตนเองที่ตอบในระดับต่ำกว่าความเป็นจริงหรือสูงกว่าความเป็นจริง โดยเฉพาะในบางเรื่องที่ถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เช่น เรื่องต้องห้าม การเปิดเผยพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย หรือแสดงทัศนคติต่อต้านสังคม เป็นต้น ปัญหาหลักของการรายงานตนเองที่ผิดพลาดนี้คือ การตอบตามความปรารถนาของสังคมที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ของข้อมูล ทั้งนี้องค์ประกอบหลักของการตอบตามความปรารถนาของสังคม ประกอบด้วยการจัดการภาพลักษณ์ตนเองในการตอบคำถาม (Impression Management) และความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง (self-deception) แม้จะมีมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมหลายแบบ เช่น มาตรวัด Marlowe-Crowne (MC) และ Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) แต่งานวิจัยเชิงอภิมานล่าสุดตั้งคำถามถึงความเที่ยงและความตรงของมาตรวัดเหล่านี้ โดยพบว่าคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคมไม่ได้วัดอคติหรือลักษณะ เฉพาะทางอย่างชัดเจน แต่เป็นการผสมผสานระหว่างทั้งสองมิติ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิจัยจะต้องตระหนักถึงการตอบตามความปรารถนาของสังคมนี้และใช้เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อลดความคลาดเคลื่อนและความลำเอียงในการตอบ บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม ในหัวข้อต่อไปนี้ คือ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม 2) ผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมต่อความตรงของข้อมูลและการวิเคราะห์ 3) หลักฐานเชิงประจักษ์ของการบิดเบือนข้อมูลในสาขาต่าง ๆ 4) เครื่องมือและกลยุทธ์ในการวัดและการควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม 5) การถกเถียงเชิงแนวคิดของรูปแบบ (form) เปรียบเทียบกับสาระสำคัญ (substance) 6) ข้อจำกัดของนักวิจัยในการจัดการกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม 7) ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม 8) ความท้าทายในการวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม

คำสำคัญ การตอบตามความปรารถนาของสังคม การรายงานตนเอง ความตรงของแบบวัด ความเที่ยงของแบบวัด

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[1] Assistant Professor, Office of Registration Records and Evaluation, Sukhothai Thammathirat Open University
* Corresponding Author E-mail: Vinita.kae@stou.ac.th

Abstract

In research that measures affective domains using self-reports as the primary data collection inventory, self-reports are often found to be either under- or over-reported especially in some matters that are considered sensitive, such as taboo matters, revealing illegal behavior, or expressing antisocial attitudes, etc. The main problem with this inaccurate self-reporting is that social desirability has a serious impact on the validity and reliability of the data. The key components of social desirability responding include impression management and self-deception. Although several social desirability scales exist, such as the Marlowe-Crowne (MC) scale and the Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR), recent meta-research questions the reliability and validity of these scales. It was found that the social desirability score does not explicitly measure bias or specific characteristics, but rather combines both dimensions. Therefore, it is imperative that researchers be aware of this social desirability and employ appropriate techniques to minimize response errors and bias. This article aims to provide readers with knowledge and understanding about social desirability responding in the following topics: 1) Concepts about social desirability responding; 2) The impact of social desirability on data validity and analysis; 3) Empirical evidence of data distortion in various fields; 4) Tools and strategies for measuring and controlling social desirability; 5) The conceptual debate on form versus substance; 6) Researcher limitations in dealing with social desirability; 7) Recommendations for the use of social desirability scales and 8) Challenges in measuring social desirability.

Keywords: social desirability responding, self-report, test validity, test reliability

บทนำ

รูปแบบการวัดด้านจิตพิสัยที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิจัย คือ การรายงานด้วยตนเอง (self-report) Jantawarn (2013) ชี้ให้เห็นว่าข้อดีของการรายงานตนเองคือผู้ตอบสามารถนำเสนอข้อมูลของตนเองได้โดยตรง และเป็นวิธีการที่สะดวก เข้าใจง่าย และรวดเร็ว นอกจากนี้ Wora-in (2011) ยังเสนอว่า แบบวัดเชิงสถานการณ์ที่มีลักษณะเป็นการรายงานด้วยตนเองสามารถวัดความรู้ขั้นสูงทางด้านจิตพิสัย และ กระตุ้นให้ผู้ตอบได้คิดมากกว่าข้อสอบประเภทอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม การใช้แบบรายงานตนเองก็มีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ปัญหาด้านความถูกต้องของข้อมูลในการรายงานตนเองนั้น มักจะพบชุดการตอบสนองแบบคลาสสิกและรูปแบบการตอบคลาสสิก (classic response sets and classic response styles) ซึ่ง He & van de Vijver (2013); Van Vaerenberg & Thomas (n.d.); Weijters & Baumgartner (2012) ได้ให้อธิบายว่าชุดการตอบสนองแบบคลาสสิก คือ ชุดการตอบสนองจะเชื่อมโยงกับเนื้อหาของข้อสอบ และมักเกี่ยวข้องกับความพยายามทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวในการนำเสนอภาพลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ การตอบตามความปรารถนาของสังคม

และ การแสร้งทำเป็นว่าไม่ดี ที่มีลักษณะตรงข้ามกับความปรารถนาทางสังคม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามจงใจพูดเกินจริงเกี่ยวกับอาการหรือปัญหาเพื่อให้ดูแย่ลง (เช่น ในสถานพยาบาลหรือนิติเวช) ส่วนรูปแบบการตอบคลาสสิก คือ แนวโน้มเชิงระบบที่จะตอบในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงเนื้อหาของคำถาม มี 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการตอบแบบเห็นด้วยหรือเลือกคำตอบเชิงบวก โดยไม่คำนึงถึงเนื้อหาของคำถาม 2) แนวโน้มที่จะไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง 3) แนวโน้มที่จะใช้เฉพาะตัวเลือกที่สูงที่สุดของมาตรวัดการให้คะแนน (เช่น "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" หรือ "ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง") โดยหลีกเลี่ยงหมวดหมู่กลาง ๆ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางวัฒนธรรม และ 4) รูปแบบการที่จะเลือกหมวดหมู่กลาง ๆ หรือเป็นกลางบนมาตรวัดอย่างต่อเนื่อง โดยหลีกเลี่ยงจุดยืนที่รุนแรง 5) การไม่ตอบข้อคำถามหรือการตอบแบบสุ่ม ซึ่งทำให้ผลการทดสอบไม่ถูกต้องเนื่องจากขาดข้อมูลที่ใช้งานได้และ 6) การตอบตามความปรารถนาของสังคม นอกจากนี้ การตอบตามความปรารถนาของสังคมยังเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลต่ออิทธิพลของการวัดแบบอคติของวิธีวัดร่วม (common methods bias) ดังที่ Srichom (2014) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของการวัดแบบอคติของวิธีวัดร่วม ว่าส่งผลกระทบต่อความตรง ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของแบบวัด โดยหนึ่งในสาเหตุหลักของอิทธิพลดังกล่าวคือ การตอบตามความปรารถนาของสังคม

การตอบตามความปรารถนาของสังคม เป็นปัญหาที่นักวิจัยและนักจิตวิทยาจำนวนมากได้ตระหนักถึงปัญหานี้มานานหลายทศวรรษแล้ว และได้มีการพยายามแก้ไขจากการพบปัญหาดังกล่าว เช่น ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามโดยไม่เปิดเผยตัวตนภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง (Durant & Carey, 2000) ซึ่งพบว่า แบบทดสอบที่ผู้ตอบแบบสอบถามรายงานตนเองมีความน่าเชื่อถือที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับการทดสอบซ้ำ (Durant & Carey, 2002) แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่มีการควบคุมอย่างรอบคอบแสดงให้เห็นว่าการแจ้งผู้ตอบแบบสอบถามเพียงอย่างเดียวว่าจะไม่เปิดเผยตัวตนมีผลเพียงเล็กน้อยต่อการลดการตอบตามความปรารถนาของสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม (Dalal & Hakel, 2016) การรายงานตนเองที่มีความผิดพลาดอย่างสูงเกิดขึ้นได้ทั้งการทำแบบสอบถามที่ไม่เปิดเผยตัวตนและรายงานด้วยตนเองโดยใช้การสอบข้อเขียน (paper-pencil test) (King et al., 2019) ความพยายามในการควบคุมอคติเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการรายงานตนเองมักถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนานโยบายสาธารณะและการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นและระดับรัฐ หากข้อมูลขาดความถูกต้องและไม่เป็นจริง ประสิทธิภาพของนโยบายเหล่านั้นก็จะลดลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (King, 2024) ดังนั้นในบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม 2) ผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมต่อความตรงของข้อมูลและการวิเคราะห์ 3) หลักฐานเชิงประจักษ์ของการบิดเบือนข้อมูลในสาขาต่าง ๆ 4) เครื่องมือและกลยุทธ์ในการวัดและการควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม 5) การถกเถียงเชิงแนวคิดของรูปแบบ (form) เปรียบเทียบกับสาระสำคัญ (substance) 6) ข้อจำกัดของนักวิจัยในการจัดการกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม 7) ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม 8) ความท้าทายในการวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ นักวิจัยทางด้านการศึกษา นักวัดและประเมินผลการศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจสามารถศึกษาและนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม

การตอบตามความปรารถนาของสังคม (Social Desirability Responding: SDR) เป็นความโน้มเอียงที่เป็นระบบในการตอบข้อคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งส่งผลต่อความเป็นจริงของข้อมูลในแบบรายงานตนเอง การตอบตามความปรารถนาของสังคมถูกมองว่าเป็นชุดการตอบรูปแบบหนึ่งที่เป็นปัญหาและแพร่หลายมากที่สุด

1.1 ความหมายและนิยามของการตอบตามความปรารถนาของสังคม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามการตอบตามความปรารถนาของสังคม ดังนี้

Crowne & Marlowe (1960) ได้ให้นิยาม การตอบตามความปรารถนาของสังคม ว่าหมายถึง “ความต้องการของบุคคลที่จะได้รับการยอมรับ โดยการตอบสนองในลักษณะที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม” ยิ่งบุคคลมีระดับความปรารถนาทางสังคมสูงเท่าใด ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่จะรายงานพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกินจริง และรายงานพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่าความเป็นจริงในแบบสำรวจพฤติกรรมส่วนบุคคลมากขึ้นเท่านั้น

ทั้งนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความ การตอบตามความปรารถนาของสังคม ไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน ดังนี้

Edwards (1957) กล่าวว่า การตอบตามความปรารถนาของสังคม หมายถึง ความโน้มเอียงของแต่ละบุคคลในการรายงานเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตนเอง โดยใช้ความปรารถนาของสังคมเพื่อปฏิเสธข้อคำถามหรือรายการที่สังคมไม่ปรารถนา

Paulhus & Reid (1991) กล่าวว่า การตอบตามความปรารถนาของสังคม หมายถึง ความโน้มเอียงในการตอบเพื่อทำให้บุคคลดูดี

Stöber et al. (2002) กล่าวว่า การตอบตามความปรารถนาของสังคม หมายถึง ความพร้อมที่จะลำเอียงในการตอบ โดยการบิดเบือนการบรรยายตนเองในลักษณะที่สร้างความประทับใจที่ดีกับคนอื่น ๆ

Johnson & Fendrich (2002) กล่าวว่า การตอบตามความปรารถนาของสังคม หมายถึง ความโน้มเอียงที่ผู้ตอบนำเสนอภาพลักษณ์ตนเองให้เป็นที่ชื่นชอบ

โดยสรุป การตอบตามความปรารถนาของสังคม คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความโน้มเอียงที่จะให้คำตอบหรือรายงานเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ หรือพฤติกรรมของตนเอง เพื่อทำให้ตนเองมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่ชื่นชอบ และเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.2 องค์ประกอบของการตอบตามความปรารถนาของสังคม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามองค์ประกอบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมไว้แตกต่างกัน สามารถสรุปได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปองค์ประกอบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมตามแนวคิดของนักวิชาการ

นักวิชาการ	ปีที่เสนอแนวคิด/ตีพิมพ์	องค์ประกอบหลักของการตอบตามความปรารถนาของสังคม (SDR)	คำอธิบายองค์ประกอบของการตอบตามความปรารถนาของสังคม
Edwards (1953)	1953	การตอบตามความปรารถนาของสังคมเป็นตัวแปรเดียว	แนวคิดเริ่มต้นที่มองว่าการตอบตามความปรารถนาของสังคมเป็นแนวโน้มทั่วไปในการให้คำตอบที่สังคมยอมรับ เพื่อให้ตนเองดูดีขึ้น
Crowne & Marlowe (1960)	1960	Need for Approval (ความต้องการการยอมรับ)	การตอบตามความปรารถนาของสังคมเกิดจากแรงจูงใจที่ต้องการได้รับการยอมรับจากสังคม โดยแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม
Paulhus (1984; 1991; 2002)	1984, 1991, 2002	1. Impression Management (IM) 2. Self-Deception Enhancement (SDE)	โมเดลองค์ประกอบที่ได้รับความนิยม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดการภาพลักษณ์ตนเอง (Impression Management: IM) 2) ความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง (Self-Deception: SDE)

จากตาราง 1 พบว่า การระบุองค์ประกอบในการศึกษาช่วงแรก มีนักวิชาการหลายท่านที่ระบุองค์ประกอบของการตอบตามปรารถนาของสังคม เพียงองค์ประกอบเดียว แต่มีการให้ความหมายคล้ายกัน ผู้เขียนจึงขอนำเสนอรายละเอียดของ Paulhus (2002) เนื่องจากมีการปรับปรุงนิยามขององค์ประกอบที่ชัดเจนและได้รับการอ้างอิงในงานวิจัยต่าง ๆ

Paulhus (2002) ได้แบ่งองค์ประกอบหลักของการตอบตามความปรารถนาของสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันตามเป้าหมายและกลไกการเกิด ได้แก่ การจัดการภาพลักษณ์ตนเองในการตอบคำถาม และความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดการภาพลักษณ์ตนเองในการตอบคำถาม (Impression Management: IM) หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามที่จงใจรายงานข้อมูลน้อยหรือมากกว่าความเป็นจริงเพื่อให้ตนเองดูดีขึ้น การจัดการความประทับใจเกี่ยวข้องกับการจงใจบิดเบือนความจริงเพื่อสร้างความประทับใจที่ดีต่อผู้อื่น โดยมีแรงจูงใจที่มุ่งเน้นไปที่ผู้อื่นเป็นหลัก และเป็นความพยายามในการสร้างชื่อเสียงในเชิงบวก เป็นความพยายามที่ผู้ตอบบแบบสอบถามพยายามปกปิดหรือบิดเบือนคำตอบ โดยได้รับอิทธิพลจากลักษณะของรายการคำถาม (items)

2) ความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง (Self-Deception: SDE) หมายถึง เป็นการบิดเบือนคำตอบที่มักเกิดจากคุณลักษณะบุคลิกภาพที่เกินจริงและความภาคภูมิใจในตนเองสูง ซึ่งเอื้อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มที่จะมองตนเองในแง่บวกอยู่เสมอ โดยมีแรงจูงใจที่มุ่งเน้นไปที่ตนเองเป็นหลัก เพราะผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่าข้อความที่กล่าวถึงตนเองนั้นเป็นความจริง แม้ว่าคำตอบนั้นจะไม่ถูกต้องก็ตาม การตอบสนองนี้มักเกิดจากความต้องการการยอมรับจากสังคมอย่างต่อเนื่องโดยไม่รู้ตัว

2. ผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมต่อความตรงของข้อมูลและการวิเคราะห์

2.1 ปัญหาด้านคุณสมบัติทางจิตมิติของแบบวัด

การตอบตามความปรารถนาของสังคมถือเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้เกิด ความเอนเอียงจากการใช้ระเบียบวิธีร่วม (Common Method Bias: CMB) ซึ่งหมายถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจริง (อาจจะสูงขึ้นหรือต่ำลง) ปัญหานี้ทำให้ความสัมพันธ์ที่พบในงานวิจัยมีความคลาดเคลื่อนและบิดเบือนไปจากค่าประชากรที่แท้จริง ส่งผลให้การศึกษาวิจัยที่ใช้การรายงานตนเองมีความตรงลดลง ซึ่งความตรงนั้นถือเป็นคุณสมบัติทางจิตมิติของแบบวัดที่สำคัญที่สุดของแบบวัด นอกจากนี้ Huang et al. (1998) ชี้ให้เห็นว่า การตอบตามความปรารถนาของสังคมยังส่งผลต่อความเที่ยงของข้อมูลในขั้นตอนการวิเคราะห์และแปลผล รวมทั้งยังส่งผลต่อค่าความตรงในการตีความและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยด้วย นอกจากนี้นักวิเคราะห์เกี่ยวกับบุคลิกภาพ เช่น Edwards (1957) ได้สรุปว่าแบบวัดบุคลิกภาพจำนวนมากไม่สามารถวัดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของแบบวัดได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเมื่อคำตอบที่ตอบมาเป็นคำตอบที่ได้รับการยอมรับทางสังคม การระบุคุณลักษณะของบุคคลจึงทำได้ค่อนข้างยาก

2.2 การสร้างความสัมพันธ์ลวงในการวิเคราะห์ทางสถิติ

ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการตอบตามความปรารถนาของสังคมยังส่งผลกระทบต่อการแปลผลการวิเคราะห์ทางสถิติ Ganster et al. (1983) กล่าวว่าการตอบตามความปรารถนาของสังคมทำให้เกิด ความสัมพันธ์ลวงหรือปลอม (spurious correlation) ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งส่งผลต่อค่าความตรงของแบบสอบถาม และยังส่งผลต่อความตรงเชิงทำนายและความตรงเชิงจำแนก และยังอาจทำให้เกิดปัญหา collinearity (ความสัมพันธ์ร่วมสูง) ขึ้นระหว่างตัวแปร ซึ่งทำให้ไม่สามารถแยกอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุได้อย่างชัดเจน และลดความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามอีกด้วย ดังนั้นนักวิจัยจึงควรตรวจสอบสาเหตุของความแปรปรวนภายนอก (extraneous variance) เพื่อจำกัดแหล่งของความแปรปรวนในขั้นตอนการแปลความหมายให้มีค่าลดลง สอดคล้องกับ King & Bruner (2000) และ Van de Mortel (2008) ที่ยืนยันว่าเมื่อการตอบตามความปรารถนาของสังคมส่งผลต่อตัวแปรหลายตัวในลักษณะเดียวกันจะส่งผลให้สามารถสร้างสหสัมพันธ์ปลอมได้ โดยที่ความสัมพันธ์ที่วัดได้นั้นมาจากอคติร่วม (shared method variance from SDB) มากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะที่แท้จริง ทั้งนี้ ตัวอย่างของการตอบตามความปรารถนาของสังคมที่ส่งผลต่อการปกปิดความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างตัวแปรที่นักวิจัยสนใจ เช่น หากนักวิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ผู้ตอบอาจปกปิดคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางสถิติมีค่าลดลงหรือไม่มีค่าทางสถิติ ทั้งที่ในความเป็นจริงอาจมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ (Holden & Passey, 2009)

3. หลักฐานเชิงประจักษ์ของการบิดเบือนข้อมูลในสาขาต่าง ๆ

การรายงานพฤติกรรมตนเองโดยเจตนาให้ผิดพลาดถือเป็นเรื่องปกติและมักรุนแรง ดังที่ Bernard et al. (1984) ได้สรุปว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ประมาณครึ่งหนึ่งของข้อมูลที่มีการรายงานด้วยตนเองน่าจะไม่ตรงกับความเป็นจริงในบางแง่มุม และเรียกความไม่แม่นยำนี้ว่า "เป็นความลับที่เปิดเผยและถูกปกปิดไว้อย่างดี" ซึ่งหมายถึง ผู้ตอบเลือกนำเสนอข้อมูลที่ถือเป็นความลับหรือเรื่องเฉพาะตัวของผู้ตอบ โดยได้มีการปรับคำตอบ

ให้มีภาพลักษณ์ที่ดีในเรื่องนั้น ๆ เพื่อสามารถเปิดเผยได้ ส่วนข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงจะถูกปกปิดไว้ ไม่มีการเปิดเผย

3.1 การวิจัยด้านสุขภาพและข้อมูลทางกายภาพ

ในการวิจัยที่ใช้การวัดที่มีมาตรฐาน (gold standard) เพื่อเปรียบเทียบกับการรายงานตนเอง พบประเด็นการบิดเบือนคำตอบอย่างชัดเจน ในประเด็นต่อไปนี้

การรายงานน้ำหนักและส่วนสูง เป็นที่ทราบกันมานานแล้วว่าหลายคนรายงานน้ำหนักตัวต่ำกว่าความเป็นจริงและรายงานส่วนสูงเกินจริง อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาความถูกต้องของผลการสำรวจการรายงานตนเอง นักวิจัยของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค ชื่อ Brener et al. (2003) ศึกษาเกี่ยวกับความเที่ยงและความตรงของการรายงานตนเองเกี่ยวกับน้ำหนักตัวและส่วนสูงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 39.5% รายงานส่วนสูงเกินจริงอย่างน้อย 3 นิ้ว และนักเรียนหลายคนรายงานน้ำหนักตัวต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งทำให้มีนักเรียนจำนวน 12.7% มีค่าดัชนีมวลกายต่ำกว่าเกณฑ์อย่างน้อย 5 กิโลกรัมต่อตารางเมตร นอกจากนี้ในเรื่องของการบริโภคพลังงาน พบว่า มีการรายงานพลังงานที่ได้รับต่ำกว่าความเป็นจริง 30% หรือมากกว่านั้นเป็นเรื่องปกติ นักวิจัยบางกลุ่มสรุปว่าข้อมูลที่ได้จากการรายงานด้วยตนเองเกี่ยวกับการบริโภคพลังงานนั้น "มีข้อบกพร่องพื้นฐานและร้ายแรง" เพราะระดับการรายงานต่ำกว่าความเป็นจริงจะเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของดัชนีมวลกาย (Body Mass Index: BMI) นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับการรายงานต่ำกว่าความเป็นจริงกับระดับการตอบตามความปรารถนาของสังคม พบว่า การรายงานที่ผิดพลาดนี้อธิบายได้เพียงเล็กน้อยว่าเกิดจากการจำผิด เนื่องจากแม้แต่ผู้ป่วยโรคอ้วนทางคลินิกก็ยังรายงานการบริโภคอาหารที่มีแคลอรีสูงในระดับที่ต่ำกว่าความเป็นจริงเมื่อทำการสำรวจที่บ้าน

3.2 การวิจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมทางเพศ

King (2022) กล่าวว่ามีหลักฐานมากมายที่บ่งชี้ถึงการรายงานพฤติกรรมทางเพศอื่น ๆ มากเกินไปหรือน้อยเกินไป จากการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการตอบตามความปรารถนาของสังคมจากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมทางเพศ พบว่ามีการรายงานการสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดอย่างผิดกฎหมายต่ำกว่าความเป็นจริงนั้นสามารถพบได้บ่อยและมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม นอกจากนี้การตอบตามความปรารถนาของสังคมระดับสูงยังสัมพันธ์กับการรายงานพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่ำกว่าความเป็นจริงอย่างสม่ำเสมอ เช่น จากการสำรวจพฤติกรรมทางเพศ และยังพบว่าการตอบตามความปรารถนาของสังคมส่งผลต่อการรายงานตนเองเกี่ยวกับสถานะเซโร (Serostatus) ของเชื้อเอชไอวี ซึ่งหมายถึงสถานะของบุคคลว่ามีหรือไม่มีแอนติบอดีที่ตรวจพบได้ต่อแอนติเจนเฉพาะ (เช่น เชื้อ HIV) ในเลือด ซึ่งสามารถวัดได้โดยการตรวจทางน้ำเหลือง (serologic test) และพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก ผู้ชายมักรายงานการใช้ถุงยางอนามัยเกินจริง และขนาดองคชาตที่แข็งตัวเกินจริง ขณะเดียวกันยังรายงานการมีสัมพันธ์นอกสมรสต่ำกว่าความเป็นจริง และหลักฐานทางอ้อมยังบ่งชี้ว่าการรายงานข้อมูลต่ำกว่าความเป็นจริงในเรื่องเหล่านี้ถือเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้ Clark & Tiffit (1966) ทำการศึกษาเรื่องเพศ พบว่าคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามเปลี่ยนไป

เมื่อได้รับแจ้งว่าจะต้องถามคำถามซ้ำระหว่างการทดสอบเครื่องจับเท็จ Clark et al.(1997) ทำการศึกษาอีกกรณีหนึ่งในเรื่องเพศสัมพันธ์ พบว่า วัยรุ่นมากกว่าครึ่งปฏิเสธว่าเคยติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ แต่บันทึกของโรงพยาบาลระบุว่าพวกเขาได้รับการรักษาแล้ว

3.3 การวิจัยในสาขาพฤติกรรมศาสตร์อื่น ๆ

การตอบตามความปรารถนาของสังคม ในรูปแบบของการรายงานที่ผิดพลาดโดยเจตนายังพบได้บ่อยในสาขาวิชาพฤติกรรมศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น รัฐศาสตร์และสังคมวิทยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รัฐศาสตร์ การรายงานผลการเลือกตั้งระดับชาติว่าตนเองมาเลือกตั้งนั้นสูงกว่าผลการเลือกตั้งจริงมาหลายทศวรรษ การรายงานผลการเลือกตั้งเกินจริงนั้นเป็นผลมาจากการตอบสนองที่พึงปรารถนาทางสังคม (Enamorado & Imai, 2019; Jackman & Spahn, 2019; Silver et al.,1986) ทั้งนี้พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาซึ่งแสดงความสนใจทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะรายงานผลการเลือกตั้งเกินจริงมากที่สุด (Cuevas-Molina, 2023) ดังผลในการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาปี 2016 พบว่า ผู้ที่มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมมีโอกาสน้อยกว่าที่จะแสดงการสนับสนุนทรัมป์ในการสำรวจความคิดเห็นก่อนการเลือกตั้ง แต่ปรากฏผลการเลือกตั้งอย่างเห็นได้ชัดว่าหลายคนลงคะแนนให้เขา (Klar et al., 2016)

สังคมศาสตร์ การตอบตามความปรารถนาของสังคมยังส่งผลต่อทัศนคติทางเพศ เช่น การลงคะแนนเสียงเกี่ยวกับการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน พบว่าจำนวนคะแนนเสียงของฝ่ายค้านในวันเลือกตั้งมีมากกว่าที่พบในการสำรวจความคิดเห็นก่อนการเลือกตั้ง 5-7% (Powell, 2013) และการตอบตามความปรารถนาของสังคมยังส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองของเพศหญิง ในประเทศที่มีรายได้ต่ำในแอฟริกา โดยพบว่าผู้ชายที่ถูกสัมภาษณ์มีแนวโน้มที่จะต่อต้านสิทธิทางการเมืองของผู้หญิงมากกว่าผู้ชายที่ไม่ได้รับการสัมภาษณ์ (Sundström & Stockemer, 2020) และในการศึกษาอื่น ๆ ในแอฟริกา พบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้คำตอบที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าผู้สัมภาษณ์มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือไม่ (Adida et al., 2016) นอกจากนี้ในการศึกษากลุ่มสตรีชาวอินเดียที่ไม่ได้ตั้งครรภ์ พบว่า การรายงานตนเองเกี่ยวกับการใช้ยาสูบแบบไม่เผาไหม้มีอัตราลดลง 20.6% เมื่อทำการสัมภาษณ์ในขณะที่สามีของพวกเธออยู่ด้วย (Singh et al., 2022)

ศึกษาศาสตร์ การตอบตามความปรารถนาของสังคมส่งผลต่อการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา เช่น การศึกษา ของ Lavidas et al. (2022) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสาขาวิชาเอกของตน กับการประเมินอาชีพ โดยทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นส่วนหนึ่งของความแปรปรวนร่วมของการตอบตามความปรารถนาของสังคม พบว่า ผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสาขาวิชาเอกของตนกับการประเมินอาชีพ ในระดับอุดมศึกษา กลุ่มนักศึกษาจะแสดงภาพลักษณ์ที่มีต่อครูแบบไม่ตรงกับความเป็นจริงผ่านแบบสอบถามในข้อคำถามที่ไม่ได้ถามเรื่องละเอียดอ่อน เช่น ทัศนคติต่อวิชาสถิติและความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่ตนรับรู้ ซึ่งการตอบที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงนี้ถือเป็นการให้รางวัลต่อการสอนของครู โดยนักศึกษาคาดหวังว่า ผลการประเมินอาจจะเป็นไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nauta (2007) ซึ่งพบความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างการตอบตามความปรารถนาของสังคม กับตัวแปรที่ศึกษา เช่น

ความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ที่พบว่าการตอบตามความปรารถนาของสังคมมีผลต่อความถูกต้องของคำตอบที่นักศึกษาตอบในการรายงานด้วยตนเองในประเด็นที่ไม่ละเอียดอ่อน เช่น ทัศนคติต่อวิชาสถิติ เมื่อบริบททางสังคมที่ใช้ในการสำรวจอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกว่าเรื่องที่กำลังตอบเป็นเรื่องละเอียดอ่อน นอกจากนี้ Lee & Renzetti (1990) ยังพบว่า ผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมมีผลต่อความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สนใจมีน้อยแต่มีนัยสำคัญเมื่อแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มนักศึกษาที่รับการสอนด้วยวิธีการบรรยายและกลุ่มนักศึกษาที่รับการสอนด้วยการปฏิบัติ และยังพบว่าขนาดจำนวนตัวอย่างที่เล็กลงและการมีปฏิสัมพันธ์ส่วนตัวกับครูมากขึ้นอาจมีแนวโน้มที่จะได้รับการตอบตามความปรารถนาของสังคมมากขึ้น Basow & Martin (2012)

4. เครื่องมือและกลยุทธ์ในการวัดและการควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม

เนื่องจากการตอบตามความปรารถนาของสังคมเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความถูกต้องของการตีความคำตอบของแบบสำรวจ หรือแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับประเด็นที่สังคมพึงปรารถนา นักวิชาการจึงได้พัฒนาแบบประเมินและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อวัดและควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย

มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมที่ได้รับความนิยมและนำมาใช้อย่างแพร่หลาย มีดังนี้

1) มาตรวัด Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (MC) เป็นมาตรวัดที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุด แบบยาวมี 33 ข้อ รูปแบบข้อคำถามให้ตอบว่าจริง/เท็จ โดยอิงตามหลักการของแบบประเมินความเท็จของ MMPI (Meehl & Hathaway, 1946) ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวิจัยทุกสาขา ส่วนแบบสั้นมี 13 ข้อ มาตรวัดนี้ประกอบด้วยปัจจัยทั้ง Alpha (ความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง) และ Gamma (การจัดการภาพลักษณ์ตนเองในการตอบคำถาม) (Wiggins, 1964) แบบประเมินความพึงปรารถนาทางสังคม Marlowe-Crowne (MC) ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อประเมินแนวโน้มในการรายงานตนเองในลักษณะที่พึงปรารถนาทางสังคม (Crowne & Marlowe, 1960) ข้อคำถามสำหรับการวัดนี้เลือกมาจากชุดพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับทางวัฒนธรรม แต่แทบจะไม่มีความเป็นไปได้เลยที่จะปฏิบัติตามได้ คะแนนที่สูงขึ้นของแบบประเมินบ่งชี้ถึงพฤติกรรมป้องกันตนเองที่เพิ่มขึ้น

2) มาตรวัด Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) พัฒนาโดย Paulhus (1984) โดยมาตรวัด BIDR มีการวัด 2 คุณลักษณะ คือ ความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง (Self-Deceptive Enhancement: SDE) และ การจัดการภาพลักษณ์ตนเองในการตอบคำถาม (Impression Management: IM) ประกอบด้วยข้อคำถาม 40 ข้อ ใช้การวัดแบบ rating scale 7 ระดับ อย่างไรก็ตาม งานวิจัย Lanz et al. (2021) แสดงให้เห็นว่ามาตรวัด Marlowe-Crowne อาจยังคงเหนือกว่าในการระบุผู้ที่ "แสร้งทำเป็นดี" ในขณะที่บางงานวิจัยชี้ว่า BIDR เท่านั้นที่สามารถตรวจจับความลำเอียงในการรับรู้ตนเองได้

4.2 แนวทางในการลดการตอบตามความปรารถนาของสังคม

นักวิจัยสามารถใช้วิธีการเหล่านี้เพื่อลดผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคม ดังนี้

1) การไม่เปิดเผยตัวตน (Anonymity) เป็นสิ่งที่นักวิจัยสันนิษฐานมานานแล้วว่าจะช่วยให้ผู้ตอบตอบอย่างซื่อสัตย์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ได้รับการควบคุมอย่างระมัดระวังเผยให้เห็นว่า การไม่เปิดเผย

ตัวตนเพียงอย่างเดียวมีผลเพียงเล็กน้อยต่อการลดความต้องการทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม การรายงานที่ผิดพลาดอย่างรุนแรงเกิดขึ้นได้แม้กับแบบสอบถามที่ไม่เปิดเผยตัวตน ในทางกลับกันการตอบคำถามโดยไม่เปิดเผยตัวตนภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบเอง จะให้ผลลัพธ์ที่แม่นยำกว่าเมื่อเทียบกับการสัมภาษณ์แบบพบหน้าหรือแบบสอบถามที่ต้องแจ้งชื่อ (Hebert et al., 2001; Tourangeau & Yan, 2007) นอกจากนี้ระดับความไม่เปิดเผยตัวตนของคำตอบของผู้ให้ข้อมูลได้รับผลกระทบจากระดับการไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากรูปแบบการศึกษา จากการศึกษาโดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามในระบบออนไลน์ พบว่า ความไม่เปิดเผยตัวตนจะเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับการทดลองในห้องปฏิบัติการหรือภาคสนาม เนื่องจากแรงจูงใจพื้นฐานประการหนึ่งของการตอบตามความปรารถนาของสังคม คือ การหลีกเลี่ยงการถูกตัดสินในเชิงลบจากผู้อื่น (Schaeffer, 2000) จึงคาดว่าการระบุว่าใครเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ไม่พึงประสงค์จะมีโอกาสลดลง สอดคล้องกับการศึกษาความจริงใจในการตอบแบบสำรวจออนไลน์ที่ Buchanan (2000) กล่าวว่า ความจริงใจในการตอบแบบสำรวจมีค่าน้อยกว่าการตอบแบบสำรวจแบบเขียนตอบ (paper pencil tests) และยังสอดคล้องกับ Gnambs & Kaspar (2015) ซึ่งพบว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะรายงานพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนในการสำรวจแบบคอมพิวเตอร์มากกว่าแบบสำรวจแบบเขียนตอบ

2) การซักถามทางอ้อม (Indirect Questioning) เทคนิคนี้ให้บุคคลตอบคำถามจากมุมมองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น (Fisher, 1993) ซึ่ง Dalal & Hakel (2016) ได้ยกตัวอย่างคำถาม เช่น หากนักวิจัยสนใจการใช้ยาเสพติดผิดกฎหมายหรือแอลกอฮอล์ในการทำงาน วิธีการถามแบบตรงโดยทั่วไปคือการถามผู้เข้าร่วมว่า “คุณเคยใช้ยาเสพติดผิดกฎหมายหรือดื่มแอลกอฮอล์ในการทำงานมากน้อยเพียงใด” วิธีการถามทางอ้อมจะกำหนดคำถามว่า “คนงานโดยเฉลี่ยในสถานที่ทำงานของคุณเคยใช้ยาเสพติดผิดกฎหมายหรือดื่มแอลกอฮอล์ในการทำงานมากน้อยเพียงใด” ผลจากการวิเคราะห์อภิมานพบว่าการตั้งคำถามทางอ้อมมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการวัดโดยตรงในการลดการตอบตามความปรารถนาของสังคม (Yang et al., 2017)

3) เทคนิค Bogus Pipeline เทคนิคนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมเชื่อว่ามีการใช้อุปกรณ์ป้องกันการปลอมแปลง (เช่น เครื่องจับเท็จ) ซึ่งจะตรวจจับคำตอบที่ไม่เป็นความจริงได้ การใช้เทคนิคนี้แสดงให้เห็นว่าสามารถลดการตอบตามความปรารถนาของสังคม (อคติ) ทางเพศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความแตกต่างของจำนวนคู่นอนเฉลี่ยระหว่างชายหญิงจะหายไปเมื่อใช้เทคนิคนี้ อย่างไรก็ตาม วิธีนี้ขัดแย้งกับหลักจริยธรรม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการหลอกลวง (Alexander & Fisher, 2003)

4) เทคนิคการตอบแบบสุ่ม (Randomized Response Technique: RRT) เป็นเทคนิคที่ใช้เก็บข้อมูลที่สนใจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ในเรื่องที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกลำบากใจที่จะตอบคำถาม ซึ่งมีผลทำให้ผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือหรือไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง เทคนิคการตอบแบบสุ่มจึงมีการออกแบบมาเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูล ให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม และยินดีตอบตามความจริงอย่างสบายใจ Khamson (2007) ดังที่ Warner (1965) ได้เสนอแนวการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบคำถามอย่างสุ่ม 1 ข้อจากคำถาม 2 ข้อที่เกี่ยวข้องกัน (related questions) โดยที่ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่ทราบว่าสุ่มได้คำถามใดซึ่งคำถามหนึ่งเป็นเรื่องปกปิด

ที่ต้องการศึกษา อีกคำถามหนึ่งเป็นนิเสธของคำถามแรก เช่น ถ้าคำถามแรกคือ “ท่านเคยหลีกเลี่ยงการเสียภาษีใช่หรือไม่” คำถามที่สองจะเป็น “ท่านไม่เคยหลีกเลี่ยงการเสียภาษีใช่หรือไม่” เป็นต้น เทคนิคการตอบแบบสุ่ม ใช้กลไกสุ่มเพื่อให้ผู้ตอบตอบอย่างซื่อสัตย์โดยที่ผู้ทดลองไม่สามารถรู้คำตอบที่แท้จริงของแต่ละคนได้ จึงเพิ่มความเป็นส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับ Lanz et al. (2021) ที่พบว่ามีหลักฐานเชิงอภิมานชี้ว่า เทคนิคการตอบแบบสุ่ม เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดการตอบตามความปรารถนาของสังคม นอกจากนี้อาจกระตุ้นให้เกิดความสงสัยและความสับสนในหมู่ผู้ตอบ (Höglinger & Diekmann, 2017; Höglinger & Jann, 2018) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า วิธีนี้ไม่ใช่เครื่องมืออเนกประสงค์เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ข้อเสียอีกประการหนึ่งของ RRT คือต้องใช้ขนาดตัวอย่าง (มาก) และอนุญาตให้สรุปผลในระดับรวมเท่านั้น

5) การสร้างความสัมพันธ์และการคัดเลือกผู้เข้าร่วมในงานวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ปัจจัยเชิงบริบท เช่น ผลกระทบจากผู้สังเกตการณ์ (บุคคลที่สามอยู่ด้วย) และการขาดความเป็นส่วนตัว ส่งผลต่อการตอบตามความปรารถนาของสังคมการมีบุคคลที่สามอยู่ด้วยทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรายงานการตอบสนองที่ไม่พึงประสงค์น้อยลง นักวิจัยควรสร้างความเป็นส่วนตัวและบรรยากาศที่เอื้อต่อการวิจัย และสร้างความสัมพันธ์อันไว้วางใจกับผู้เข้าร่วมวิจัย (rapport) โดยใช้ภาษาพูดและภาษากายที่ทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรู้สึกสบายใจ การเน้นย้ำถึงการรักษาความลับของข้อมูลและการไม่เปิดเผยตัวตนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหัวข้อที่ละเอียดอ่อน เช่น พฤติกรรมทางเพศหรือความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงกลไกการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยยังมีอิทธิพลต่อการเกิดอคติทางสังคม ซึ่งมี 2 วิธีเบื้องต้นที่ใช้ในการในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย คือ การกำหนดจำนวนและลักษณะของผู้เข้าร่วมวิจัยไว้ล่วงหน้า และคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยตามความต้องการและคำถามที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษา การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยและเต็มใจที่จะแบ่งปันความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แท้จริงอย่างเหมาะสมในทั้งสองกรณี ถือเป็นความท้าทายในการสร้างความเข้มงวดและลดการเกิดอคติ การคัดเลือกที่ไม่เพียงพออาจส่งผลต่อขั้นตอนต่อไปของการทำงานภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการเพื่อควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม (Hebert et al., 2001)

6) การใช้ค่ามัธยฐาน (Median) เมื่อนำเสนอข้อมูล นักวิจัยควรพิจารณาใช้ค่ามัธยฐานเป็นตัวชี้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งแตกต่างจากค่าเฉลี่ย เพราะค่ามัธยฐานไม่ได้รับผลกระทบจากคะแนนที่สูงเกินไป (หรือต่ำเกินไป) อย่างมาก รวมถึงการตอบแบบสอบถามที่ไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น การสำรวจทางเพศหลายครั้งพบว่าจำนวนคู่นอนเฉลี่ยตลอดชีวิตที่รายงานโดยผู้ชายนั้นสูงกว่าจำนวนที่รายงานโดยผู้หญิงอย่างมาก ความแตกต่างนี้ยังหายไปเมื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐาน (Conley et al., 2011; Pedersen et al., 2002) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยนั้นเกิดจากการรายงานเกินความเป็นจริง (บางครั้งมาก) โดยผู้ชายบางคน และ/หรือรายงานต่ำกว่าความเป็นจริงโดยผู้หญิงบางคน

7) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับชั้นสองขั้น (hierarchical multiple regression analyses) สามารถใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับชั้นสองขั้นตอนตามจำนวนครั้งของตัวแปรที่สนใจศึกษา ดังงานวิจัยของ Caputo (2017) ได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับชั้นสองขั้นตอนสี่ครั้ง ตามตัวแปรในการวิจัย คือ ความสุขส่วนบุคคล ความพึงพอใจในชีวิต ความกตัญญู และความเหงา

โดยได้ป้อนลักษณะทางประชากรสังคมในขั้นตอนแรก และความปรารถนาทางสังคมในขั้นตอนที่สอง เพื่อดูปริมาณความแปรปรวนที่อธิบายโดยลักษณะทางสังคมประชากรอย่างอิสระ และร่วมกับความปรารถนาทางสังคม และเพื่อประเมินว่าความปรารถนาทางสังคมมีความถูกต้องเพิ่มขึ้นหรือไม่ ซึ่งพบว่า มีความถูกต้องเพิ่มขึ้น

5. การถกเถียงเชิงแนวคิดของรูปแบบ (form) เปรียบเทียบกับสาระสำคัญ (substance)

แม้จะมีการใช้มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมอย่างแพร่หลาย แต่ก็ยังมีการถกเถียงอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับสิ่งที่มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมวัดได้จริงหรือไม่ การถกเถียงหลักคือมาตรวัดเหล่านี้ครอบคลุม การตอบตามความปรารถนาของสังคมในฐานะรูปแบบการตอบสนอง (response style) หรือประเมินลักษณะบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาทางสังคม (substance/trait) การทำความเข้าใจความแตกต่างนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตีความคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคม

5.1 มุมมองเกี่ยวกับรูปแบบการตอบ (form perspective)

Connelly & Chang (2016) และ Tourangeau & Yan (2007) มีมุมมองที่สอดคล้องกันในเรื่องของรูปแบบการตอบว่า การตอบตามความปรารถนาของสังคม คือ อคติในการตอบสนอง (response bias) และคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคมสูง เป็นสิ่งบ่งบอกว่าผู้ตอบ “แสร้งทำเป็นดี” (faking good) หรือนำเสนอตนเองในเชิงบวกมากเกินไป และนักวิชาการควรควบคุมรูปแบบการตอบสนองนี้ทุกครั้งที่ใช้วิธีการรายงานตนเอง ดังนั้น Lanz et al. (2021) กล่าวว่าหากมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมวัดรูปแบบการตอบจริง ควรมีความเชื่อมโยงเชิงลบกับพฤติกรรมการตอบตามความปรารถนาของสังคม ซึ่งจากการวิจัยได้ยกตัวอย่างเป็นพฤติกรรมเอื้อสังคมที่สังเกตได้จริง เนื่องจากบุคคลที่มีคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคมสูงจะรายงานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเกินจริงอย่างเป็นระบบ ในขณะที่ไม่ได้ประพฤติตนอย่างเหมาะสม

5.2 มุมมองเกี่ยวกับสาระสำคัญ (Substance)

มุมมองนี้แย้งว่าคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคมสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะ (ที่พึงประสงค์ทางสังคม) มากกว่ารูปแบบการตอบโดยทั่วไป มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างผู้ตอบที่ซื่อสัตย์อย่างแท้จริงซึ่งมีลักษณะคุณธรรมตามที่อ้าง กับผู้ตอบที่ไม่ซื่อสัตย์ซึ่งตั้งใจโกหกได้ ดังนั้นจากตรรกะนี้ จึงสรุปได้ว่า หากมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมวัดลักษณะที่พึงปรารถนาในสังคม(สาระสำคัญ)จริง ควรมีความเชื่อมโยงเชิงบวกกับพฤติกรรมเอื้อสังคม ซึ่งงานวิจัยของ Lanz et al. (2021) ได้สนับสนุนมุมมองนี้โดยเชื่อมโยงคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคม ในส่วนของการวัดการจัดการความประทับใจ (Impression Management: IM) กับความซื่อสัตย์และความอ่อนน้อมถ่อมตน (Honesty-Humility) ซึ่งเป็นคุณธรรมที่แท้จริง และพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคมในส่วนของการวัดการจัดการภาพลักษณ์ตนเองในการตอบคำถาม (Impression Management: IM) กับพฤติกรรมการไม่ซื่อสัตย์ที่แท้จริงในการโกง

5.3 ผลการวิเคราะห์อภิมานต่อความตรงและความเที่ยงของมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม

Lanz et al. (2021) ได้ทำการวิเคราะห์อภิมานเพื่อตรวจสอบความตรงและความเที่ยงของมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมในบริบทของพฤติกรรมเอื้อสังคม (prosocial behavior) ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งในสังคม โดยใช้พฤติกรรมจริงที่แสดงออกในเกมเศรษฐกิจ 6 เกม (เช่น เกมเผด็จการ เกมคำขาด เกมความไว้วางใจ) เป็นเกณฑ์ความเที่ยงตรง ผลการวิเคราะห์อภิมานพบว่า ความสัมพันธ์เชิงอภิวิเคราะห์ระหว่างคะแนนการตอบตามความปรารถนาของสังคม และพฤติกรรมเอื้อสังคมมีค่าใกล้เคียงศูนย์ ข้อสรุปนี้ชี้ให้เห็นว่ามาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมไม่ได้วัดอคติในลักษณะของรูปแบบหรือลักษณะเฉพาะทางที่เป็นสาระสำคัญอย่างชัดเจน แต่เป็นการวัดที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบและสาระสำคัญ ผลลัพธ์ที่สรุปไม่ได้เหล่านี้เป็นความเสี่ยงที่นักวิชาการจะไม่สามารถทราบได้อย่างแน่ชัดว่าพวกเขาวัดสิ่งที่ตั้งใจจะวัดหรือไม่ นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ตั้งคำถามถึงความถูกต้องของมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมอย่างรุนแรง และโดยนัยบ่งชี้ว่า นักวิชาการและผู้ปฏิบัติควรหลีกเลี่ยงการใช้มาตรวัดเหล่านี้เพื่อควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคมในการวิจัยเชิงสำรวจ

6. ข้อจำกัดของนักวิจัยในการจัดการกับการตอบตามความปรารถนาของสังคม

แม้ว่าจะมีหลักฐานเชิงประจักษ์มากมายเกี่ยวกับผลกระทบของการตอบตามความปรารถนาของสังคมในงานวิจัยหลากหลายสาขา และมีมาตรวัดที่สามารถนำมาใช้ประเมินการตอบตามความปรารถนาของสังคมได้นานหลายทศวรรษ แต่ดูเหมือนว่านักวิจัยที่ใช้ผลจากการรายงานด้วยตนเองยังคงเพิกเฉยต่อปัญหานี้ ดังที่ King (2024) ได้ทำการตรวจสอบงานวิจัยเชิงสำรวจที่ตีพิมพ์ในวารสารด้านเพศ จริยธรรม และการบัญชี พบว่ามีงานวิจัยจำนวนน้อยกว่า 5% ที่มีการควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวารสาร The Journal of Sex Research ในช่วงสามปี (2565-2567) มีเพียง 3.6% ของการศึกษาทั้งหมดที่ใช้การวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม หรือการพิสูจน์ตนเองจากการรายงานด้วยตนเอง (self-report) ในทำนองเดียวกัน การตรวจสอบเอกสารที่ตีพิมพ์ในวารสารด้านการศึกษาเรื่องเพศก็ไม่พบหลักฐานถึงการวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม

1. หลีกเลี่ยงการใช้มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมเป็นตัวควบคุมการตอบสนองที่พึงปรารถนาของสังคมโดยตรง นักวิจัยควรหลีกเลี่ยงการใช้มาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมทั่วไป เนื่องจากความถูกต้องในการวัดการตอบสนองที่พึงปรารถนาของสังคมยังคงมีความน่าเชื่อถือน้อย

2. ใช้เทคนิคทางเลือกในการต่อต้านการตอบตามความปรารถนาของสังคมควรพึ่งพาวิธีการที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเพื่อลดการตอบตามความปรารถนาของสังคม เช่น การใช้เทคนิคการซักถามทางอ้อม (indirect questioning) การใช้เทคนิคการตอบแบบสุ่ม (RRT) ในการสำรวจที่ต้องการข้อมูลภาพรวม และ การให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นส่วนตัวและบรรยากาศที่ไว้วางใจได้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อลดผลกระทบจากผู้สังเกตการณ์

3. ใช้มาตรวัดบุคลิกภาพที่ผ่านการตรวจสอบเพื่อวัดคุณลักษณะที่พึงปรารถนา หากเป้าหมายคือการวัดความแปรปรวนของลักษณะนิสัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางสังคม (เช่น ความซื่อสัตย์) ควรใช้มาตรวัดบุคลิกภาพที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้วโดยเฉพาะ เช่น มาตรวัดความซื่อสัตย์-ความอ่อนน้อมถ่อมตนจากแบบประเมินบุคลิกภาพ HEXACO-Revised (Lee & Ashton, 2004)

4. ใช้ค่ามัธยฐานในการนำเสนอข้อมูล เมื่อพบปัญหาการรายงานที่สุดโต่ง ควรพิจารณาใช้ค่ามัธยฐานเป็นตัวชี้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางแทนการใช้ค่าเฉลี่ย เพื่อลดผลกระทบจากการรายงานเกินจริงอย่างมาก

5. ความเข้มงวดของบรรณาธิการวารสาร หากต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง บรรณาธิการวารสารจะต้องเริ่มกระตุ้นให้นักวิจัยที่ใช้แบบสำรวจพฤติกรรมที่รายงานด้วยตนเองรวมการวัด SDR หรือเทคนิคการควบคุมที่เหมาะสมไว้ในการออกแบบการทดลอง

8. ความท้าทายในการวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม

การศึกษาในอนาคตควรประเมินผลกระทบของการตอบปรารถนาทางสังคมในการวิจัยเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงอิทธิพลของบริบททางสังคมที่มีต่อการให้ข้อมูลของผู้ตอบ และนำวิธีการลดการตอบปรารถนาทางสังคมมาปรับใช้ในการวิจัย ดังนั้น เมื่อพิจารณาว่าการตอบปรารถนาทางสังคมสามารถวัดได้จากเครื่องมือที่มีความเป็นมาตรฐาน จึงอาจให้มีการใช้มาตรวัดการตอบปรารถนาทางสังคมแยกฉบับจากการใช้มาตรวัดรายงานตนเองในการทำวิจัย อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการใช้มาตรวัดการตอบปรารถนาทางสังคมไม่ควรประเมินการบิดเบือนของคำตอบที่อาจเกิดขึ้นโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างมาตรวัดการตอบปรารถนาทางสังคมและมาตรวัดที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เพื่อตรวจหาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจ หากมีการศึกษามาแล้ว พบว่าการตอบปรารถนาทางสังคมดูเหมือนจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่กำลังพิจารณาอยู่ ควรรวมการตอบปรารถนาทางสังคมไว้เป็นตัวแปรร่วมในการวิจัยเพิ่มเติม

สรุป

การตอบตามความปรารถนาของสังคม จัดเป็นชุดการตอบสนองที่พบมากที่สุดในการวิจัยที่ใช้แบบรายงานตนเองเพื่อวัดด้านจิตพิสัย โดยหมายถึงความโน้มเอียงที่เป็นระบบของผู้ตอบแบบสอบถามที่จะให้คำตอบหรือรายงานข้อมูลเกี่ยวกับตนเองในลักษณะที่สังคมยอมรับและเป็นที่ชื่นชอบ ซึ่งส่งผลให้ข้อมูลที่รายงานมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงอย่างรุนแรง ทั้งในรูปแบบการรายงานที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าความเป็นจริง โดยเฉพาะในประเด็นที่ถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เช่น พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย หรือทัศนคติต่อต้านสังคม

มโนทัศน์และองค์ประกอบของการตอบตามความปรารถนาของสังคม การตอบตามความปรารถนาของสังคม ถูกนิยามว่าคือ "ความต้องการของบุคคลที่จะได้รับการยอมรับ โดยการตอบสนองในลักษณะที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม" องค์ประกอบหลักของการตอบตามความปรารถนาของสังคม ตามแนวคิดของ Paulhus (2002) ที่ได้รับความนิยมแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) การจัดการภาพลักษณ์ตนเอง (Impression Management: IM) เป็นการบิดเบือนคำตอบโดยเจตนา เพื่อสร้างความประทับใจที่ดีต่อผู้อื่น มีแรงจูงใจ

ที่มุ่งเน้นไปที่บุคคลอื่นเป็นหลัก และ 2) ความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง (Self-Deception Enhancement: SDE) เป็นการบิดเบือนคำตอบที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว มักเป็นผลจากลักษณะบุคลิกภาพที่มองตนเองในแง่บวกเกินจริง และเชื่อว่าคำตอบที่เป็นบวกนั้นเป็นความจริง

ผลกระทบต่อคุณสมบัติทางจิตมิติและการวิเคราะห์ทางสถิติ คือ การตอบตามความปรารถนาของสังคม เป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งของการเกิด ความเอนเอียงจากการใช้ระเบียบวิธีร่วม (Common Method Bias: CMB) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณสมบัติทางจิตมิติที่สำคัญที่สุดของแบบวัด นั่นคือ ความตรง (validity) ของข้อมูล นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อ ความเที่ยง (reliability) ความตรงเชิงตีความ และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยโดยรวม

ในมิติของการวิเคราะห์ทางสถิติ ความคลาดเคลื่อนจากการตอบตามความปรารถนาของสังคม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ลวงหรือปลอม (spurious correlation) ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากอคติร่วม มากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่แท้จริง และอาจทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ร่วมสูง (collinearity) ในการวิเคราะห์การถดถอย นอกจากนี้การตอบตามความปรารถนาของสังคม ยังอาจบดบังความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างตัวแปรที่นักวิจัยสนใจได้ด้วย

หลักฐานเชิงประจักษ์ของการบิดเบือนข้อมูลในสาขาต่าง ๆ มีการรายงานว่าโดยเฉลี่ยแล้ว ข้อมูลที่รายงานตนเองประมาณครึ่งหนึ่งอาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง หลักฐานเชิงประจักษ์ของการบิดเบือนข้อมูลจากการตอบตามความปรารถนาของสังคมพบในหลายสาขา เช่น การวิจัยด้านสุขภาพและข้อมูลทางกายภาพ การวิจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมศาสตร์ (รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์) เป็นต้น

เครื่องมือและกลยุทธ์ในการวัดและการควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคม มีมาตรวัดที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น มาตรวัด Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (MC) เป็นมาตรวัดแบบจริง/เท็จ ที่ใช้อย่างแพร่หลายที่สุดและสามารถวัดได้ทั้งมิติการจัดการภาพลักษณ์ตนเองและความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง มาตรวัด Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) พัฒนาโดย Paulhus (1984) เพื่อวัดสององค์ประกอบหลักของการตอบตามความปรารถนาของสังคม คือ 1) การจัดการ ภาพลักษณ์ตนเอง และ 2) ความลำเอียงในการรับรู้ตนเอง อย่างชัดเจน

แนวทางและเทคนิคในการลดการตอบตามความปรารถนาของสังคม เช่น การไม่เปิดเผยตัวตน การซักถามทางอ้อม เทคนิค Bogus Pipeline เทคนิคการตอบแบบสุ่ม การใช้ค่ามัธยฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับชั้น เป็นต้น

การถกเถียงเชิงแนวคิดและความท้าทายในการวัด มีการถกเถียงเชิงแนวคิดเกี่ยวกับมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม ว่าวัดในมิติของ รูปแบบ (form) หรือ สาระสำคัญ (substance) มุมมองรูปแบบ (form perspective) มีมุมมองว่าการตอบตามความปรารถนาของสังคม เป็นเพียงอคติในการตอบสนอง ซึ่งหมายถึงผู้ตอบ "แสร้งทำเป็นดี" (faking good) และควรถูกควบคุมทางสถิติ ส่วนมุมมองสาระ สำคัญ มองว่าการตอบตามความปรารถนาของสังคม สะท้อนถึงคุณลักษณะเฉพาะที่พึงประสงค์ในสังคมจริง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ เป็นต้น และมาตรวัดไม่สามารถแยกแยะระหว่างผู้ตอบที่ซื่อสัตย์แท้จริงกับผู้ที่จงใจโกหกได้

ความท้าทายและข้อจำกัด ผลการวิเคราะห์อภิมานล่าสุดตั้งคำถามถึงความเที่ยงและความตรงของมาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคมอย่างรุนแรง โดยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน การตอบตามความปรารถนาของสังคม กับพฤติกรรมเอื้อสังคมที่สังเกตได้จริงมีค่าใกล้เคียงศูนย์ ข้อสรุปนี้ชี้ให้เห็นว่ามาตรวัดการตอบตามความปรารถนาของสังคม ไม่ได้วัดอคติหรือคุณลักษณะเฉพาะทางอย่างชัดเจน แต่เป็นการผสมผสานระหว่างทั้งสองมิติ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดข้อเสนอแนะโดยนัยว่านักวิจัยควรหลีกเลี่ยงการใช้มาตรวัดเหล่านี้เพื่อควบคุมการตอบตามความปรารถนาของสังคมในการวิจัยเชิงสำรวจ เนื่องจากไม่สามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่ากำลังวัดสิ่งที่ตั้งใจจะวัดจริงหรือไม่

References

Adida, C. L., Ferree, K. E., Posner, D. N., & Robinson, A. L. (2016). Who's asking? Interviewer co-ethnicity effects in African survey data. *Comparative Political Studies, 49*(12), 1630–1660.

Alexander, M. G., & Fisher, T. D. (2003). Truth and consequences: Using the bogus pipeline to examine sex differences in self-reported sexuality. *Journal of Experimental Social Psychology, 39*(2), 167–175.

Basow, S. A., & Martin, J. L. (2012). Bias in student evaluations. In M. E. Kite (Ed.), *Effective evaluation of teaching: A guide for faculty and administrators* (pp. 40–49). Society for the Teaching of Psychology.

Bernard, H. R., Killworth, P., Kronenfeld, D., & Sailer, L. (1984). The problem of informant accuracy: The validity of retrospective data. *Annual Review of Anthropology, 13,* 495–517.

Brener, N. D., McManus, T., Galuska, D. A., Lowry, R., & Wechsler, H. (2003). Reliability and validity of self-reported height and weight among high school students. *Journal of Adolescent Health, 32*(4), 281–284.

Buchanan, T. (2000). Potential of the internet for personality research. In M. H. Birnbaum (Ed.), *Psychological experiments on the internet* (pp. 121–140). Academic. https://doi.org/10.1016/B978-012099980-4/50006-X

Caputo, A. (2017). Social desirability bias in self-reported wellbeing measures: Evidence from an online survey. *Universitas Psychologica, 16*(2), e1622. https://doi.org/10.11144/Javeriana.upsy16-2.sdsw

Clark, J., & Tifft, L. (1966). Polygraph and interview validation of self-reported deviant behavior. *American Sociological Review, 31*(4), 516–523.

Clark, L. R., Brasseux, C., Richmond, D., Getson, P., & D'Angelo, L. J. (1997). Are adolescents accurate in self-report of frequencies of sexually transmitted diseases and pregnancies? *Journal of Adolescent Health, 21*(2), 91–96.

Conley, T. D., Moors, A. C., Matsick, J. L., Ziegler, A., & Valentine, B. A. (2011). Women, men, and the bedroom: Methodological and conceptual insights that narrow, reframe, and eliminate gender differences in sexuality. *Current Directions in Psychological Science, 20*(5), 296–300. https://doi.org/10.1177/0963721411418467

Connelly, B. S., & Chang, L. (2016). A meta-analytic multitrait multirater separation of substance and style in social desirability scales. *Journal of Personality, 84*(3), 319–334. https://doi.org/10.1111/jopy.12161

Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology, 24*(4), 349–354.

Cuevas-Molina, I. (2023). Response latencies as evidence of social desirability bias in voter turnout overreports. *American Politics Research, 51*(5), 670–680.

Dalal, D. K., & Hakel, M. D. (2016). Experimental comparisons of methods for reducing deliberate distortions to self-report measures of sensitive constructs. *Organizational Research Methods, 19*(3), 475–505. https://doi.org/10.1177/1094428116639131

Durant, L. E., & Carey, M. P. (2000). Self-administered questionnaires versus face-to-face interviews in assessing sexual behavior in young women. *Archives of Sexual Behavior, 29*(4), 309–322.

Durant, L. E., & Carey, M. P. (2002). Reliability of retrospective self-reports of sexual and nonsexual health behaviors among women. *Journal of Sex & Marital Therapy, 28*(4), 331–338. https://doi.org/10.1080/00926230290001457

Edwards, A. L. (1957). The social desirability variable in personality assessment and research. *Journal of Consulting Psychology, 21*(4), 349–354.

Enamorado, T., & Imai, K. (2019). Validating self-reported turnout by linking public opinion surveys with administrative records. *Public Opinion Quarterly, 83*(4), 723–748.

Fisher, R. J. (1993). Social desirability bias and the validity of indirect questioning. *Journal of Consumer Research, 20*(2), 303–315.

Ganster, D. C., Hennessey, H. W., & Luthans, F. (1983). Social desirability response effects: Three alternative models. *Academy of Management Journal, 26*(2), 321–331.

Gnambs, T., & Kaspar, K. (2015). Socially desirable responding in web-based questionnaires: A meta-analytic review of the candor hypothesis. *Assessment, 24*(6), 746–762.

He, J., & van de Vijver, F. J. R. (2013). *Assessment of the General Response Style: A Cross-Cultural Study*. Redalyc.org. https://www.redalyc.org/journal/3589/358971648003/html/

Hébert, J. R., Peterson, K. E., Hurley, T. G., Stoddard, A. M., Cohen, N., Field, A. E., & Sorensen, G. (2001). The effect of social desirability trait on self-reported dietary measures among multi-ethnic female health center employees. *Annals of epidemiology*, *11*(6), 417–427. https://doi.org/10.1016/s1047-2797(01)00212-5

Höglinger, M., & Diekmann, A. (2017). Uncovering a blind spot in sensitive question research: False positives undermine the crosswise-model RRT. *Political Analysis, 25(*1), 131–137. https://doi.org/10.1017/pan.2016.5

Holden, R. R., & Passey, J. (2009). Social desirability. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 441–454). The Guilford.

Huang, C. Y., Liao, H. Y., & Chang, S. H. (1998). Social desirability and the clinical self-report inventory: methodological reconsideration. *Journal of clinical psychology*, *54*(4), 517–528.

Jackman, S., & Spahn, B. (2019). Why does the American national election study overestimate voter turnout? *Political Analysis, 27*(2), 193–207.

Johnson, T. P., & Fendrich, M. (2002). A validation of the Crowne–Marlowe social desirability scale. *Proceedings of the American Association for Public Opinion Research*, 1661–1666.

King, B. M. (2022). The influence of social desirability on sexual behavior surveys: A review. *Archives of Sexual Behavior, 51*(3), 1495–1501.

King, B. M. (2024). Social desirability biased responding: Are researchers listening? *Psychology Behavioral Science International Journal, 21*(4), 1–5. https://doi.org/10.19080/PBSIJ.2024.21.556075

King, B. M., Duncan, L. M., Clinkenbeard, K. M., Rutland, M. B., & Ryan, K. M. (2019). Social desirability and young men's self-reports of penis size. *Journal of Sex & Marital Therapy, 45*(5), 452–455.

King, M., & Bruner, G. (2000). Social desirability bias: A neglected aspect of validity testing. *Psychology and Marketing, 17*, 79–103.

Klar, S., Weber, C. R., & Krupnikov, Y. (2016). Social desirability bias in the 2016 presidential election. *The Forum, 14*(4), 433–443.

Lanz, L., Thielmann, I., & Gerpott, F. (2021). Are social desirability scales desirable? A meta-analytic test of the validity of social desirability scales in the context of prosocial behavior. *Journal of Personality, 90*(2), 203–221. https://doi.org/10.1111/jopy.12662

Lavidas, K., Papadakis, S., Manesis, D., Grigoriadou, A. S., & Gialamas, V. (2022). The effects of social desirability on students' self-reports in two social contexts: Lectures vs. lectures and lab classes. *Information, 13*(10), 491–501. https://doi.org/10.3390/info13100491

Lee, K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, *39*(2), 329–358.

Lee, R. M., & Renzetti, C. M. (1990). The problems of researching sensitive topics: An overview and introduction. *American Behavioral Scientist, 33*(5), 510–528.

Meehl, P. E., & Hathaway, S. R. (1946). The K factor as a suppressor in the Minnesota Multiphasic Personality Schedule. *Journal of Applied Psychology, 30*(5), 525–564. https://doi.org/10.1037/h0053634

Nauta, M. M. (2007). Assessing college students' satisfaction with their academic majors. *Journal of Career Assessment, 15*(4), 446–462. https://doi.org/10.1177/1069072707305762

Paulhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology, 46*(3), 598–609.

Paulhus, D. L. (1991). Measurement and control of response bias. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (Vol. 1, pp. 17–59). Academic.

Paulhus, D. L. (2002). *Manual for Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR-7).* Multi-Health Systems.

Paulhus, D. L., & Reid, D. B. (1991). Enhancement and denial in socially desirable responding. In P. P. McReynolds (Ed.), *Advances in psychological assessment* (Vol. 7, pp. 49–107). Plenum.

Pedersen, W. C., Miller, L. C., Putcha-Bhagavatula, A. D., & Yang, Y. (2002). Evolved sex differences in the number of partners desired? The long and the short of it. *Psychological Science, 13*(2), 157–161. https://doi.org/10.1111/1467-9280.00428

Powell, R. J. (2013). Social desirability bias in polling on same-sex marriage ballot measures. *American Politics Research, 41*(6), 1052–1070.

Schaeffer, N. C. (2000). Asking questions about threatening topics: A selective overview. In A. A. Stone (Ed.), *The science of self-report: Implications for research and practice* (pp. 105–121).

Silver, B. D., Anderson, B. A., & Abramson, P. R. (1986). Who overreports voting? *American Political Science Review, 80*(2), 613–624.

Singh, P. K., Jain, P., Singh, N., Singh, L., Kumar, C., Yadav, A., Subramanian, S. V., & Singh, S. (2022). Social desirability and under-reporting of smokeless tobacco use among reproductive-age women: Evidence from the National Family Health Survey. *SSM – Population Health, 19*, Article 101257. https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2022.101257

Stöber, J., Dette, D. E., & Musch, J. (2002). Comparing continuous and dichotomous scoring of the balanced inventory of desirable responding. *Journal of Personality Assessment, 78*(2), 370–389. https://doi.org/10.1207/S15327752JPA7802_10

Sundström, A., & Stockemer, D. (2020). Measuring support for women's political leadership: Social desirability and gendered interviewer effects among African respondents *(QoG working paper series, No. 8).* Quality of Government Institute, University of Gothenburg.

Tourangeau, R., & Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin, 133*(5), 859–883.

Van de Mortel, T. F. (2008). Faking it: Social desirability response bias in self-report research. *Australian Journal of Advanced Nursing, 25*(4), 40–48.

Van Vaerenberg, Y., & Thomas, T. D. (n.d.). *Response styles in survey research: A literature review of antecedents, consequences, and remedies.* Purdue University iData. https://academic.oup.com/ijpor/article-abstract/25/2/195/692958

Warner, S. L. (1965). Randomized response: A survey technique for eliminating evasive answer bias. *Journal of the American Statistical Association, 60*(309), 63–69.

Weijters, B., & Baumgartner, H. (2012). *Response styles in survey research*. In W. F. van Raaij, M. Laroche, & A. C. T. Strazzieri (Eds.), *Handbook of consumer behavior, consumer services, and marketing psychology*. ESIC Editorial.

Wiggins, J. S. (1964). Convergences Among Stylistic Response Measures from Objective Personality Tests. *Educational and Psychological Measurement, 24*(3), 551–562. https://doi.org/10.1177/001316446402400310

Yang, J., Ming, X., Wang, Z., & Adams, S. M. (2017). Are sex effects on ethical decision-making fake or real? A meta-analysis on the contaminating role of social desirability response bias. *Psychological Reports, 120*(1), 25–48. https://doi.org/10.1177/0033294116682945

Translate Thai References

Jantawarn, S. (2013). Development of a Social Desirability Scale for Thai Students [Doctoral Dissertation]. Chulalongkorn University. (in Thai)

Khamson. R. (2007). *Application of the random response technique to study the sexual behavior of high school students in Uttaradit Province* [Master's Thesis]. Chiang Mai University. (in Thai)

Srichom, P. (2014). *A Comparison of the Effects of Measurement Methods on Mental Health Measures Derived from Social Needs Response: Application of CEUL and CEML* [Master's Thesis]. Chulalongkorn University. (in Thai)

Wora-in, C. (2011). *Development measurement and evaluation test*. http://elearning.psru.ac.th (in Thai)